

הפסח הזה כולו תודה

דברים לשולחן שבת משיעורו השבועי של הרב שניאור אשכנזי

ב"ה, גיליון מס' 34 | פרשת חג הפסח | תשפ"ו

על כיסאות, כתמי יין על המפה, שירה ורעש ושמחה. ליל ראש השנה, שבו יהודי יושב בשקט עם משפחתו בחשבון נפש - זה נשמע כמו "ליל הסדר". אז למה דווקא הלילה הרועש הזה זכה לשם הזה?

עונה המהר"ל: הלילה הזה עושה סדר בראש ובחיים. "כל מה שאירע לבני ישראל מאז נעשו לעם ביציאתם ממצרים ועד היום - אין בו מקרה, כי אם כל הקורות הן בסדר ובהשגחת הבורא". כשאדם עוצר ומסתכל על אלפי שנות היסטוריה - על כל הגלויות, הרדיפות, הגירושים, האימפריות שקמו עלינו לכלותינו - ורואה שאנחנו עדיין כאן, יושבים בארץ ישראל ובכל פינה בעולם, מספרים את אותה הגדה ואוכלים את אותה מצה, בעוד כל אויבינו לאורך הדורות אינם ואנחנו נשארו - הוא מבין שהסיפור הזה גדול מדי בשביל מקרה. זו השגחה שמתגלה בהיסטוריה, וליל הסדר הוא הלילה שבו פוקחים את העיניים לראות אותה.

ועכשיו, מתוך ההבנה שליל הסדר הוא ליל התורה, אפשר סוף סוף להבין את סוד שלוש המצות. המרדכי (על מסכת פסחים) מסביר: "צריך שלוש מצות זכר ללחמי תודה... ובלחמי תודה היו שלוש מיני מצה והרביעית חמץ". קרבן תודה, הקרבן שאדם מביא כשהקב"ה הציל אותו מצרה - כלל ארבעים חלות, שחולקו לארבעה סוגים. שלושה מהסוגים היו מצה - חלות מצות, רקיקי מצות ורכוכה - והסוג הרביעי היה חמץ. שלוש המצות בליל הסדר באות כזכר לשלושת מיני המצה שבקרבן התורה. בליל הסדר אנחנו בעצם "מקריבים תודה" על הלילה שבו נגאלנו ממצרים והפכנו מעבדים לעם חופשי ונצח.

ניסים ונפלאות

המדרש אומר דבר מופלא: "כל הקורבנות בטלים לעתיד לבוא, חוץ מקרבן תודה". לעתיד לבוא, כשהקב"ה יסיר את רוח הטומאה מן הארץ, לא יהיה עוד צורך בקרבנות חטאת ואשם. אבל תודה? תודה תישאר לנצח. כי גם כשלא יהיו יותר צרות, נסתכל אחורה ונראה למפרע שכל קושי, כל גלות, כל מכשול - היה מדרגה בדרך לגאולה, ואז נביא את התורה הגדולה מכולן.

ליל הסדר הזה הוא הזדמנות להודות - לא רק על יציאת מצרים של אז, אלא על יציאת מצרים של עכשיו. לקחת את שלוש המצות, לזכור שהן באות מקרבן תודה, ולהפוך את הלילה הזה למה שהוא אמור להיות: לילה שבו אנחנו עוצרים את הטיית השלילה, רואים את הניסים שמקיפים אותנו, ואומרים תודה - תודה אמיתית, עמוקה, כזו שממלאת את הלב אמונה וביטחון לכל השנה כולה.

מי שמתבונן במבנה ליל הסדר מגלה שהמספר ארבע שולט בכל פינה: ארבע כוסות יין כנגד ארבע לשונות של גאולה, הכן עומד ושואל ארבע קושיות, מצוות ההגדה עצמה נלמדת מארבעה פסוקים בתורה, שכל אחד מהם פונה לבן אחר, ומכאן ארבעת הבנים. וכמובן, כל אחד מחוייב לאכול ארבע כזיתים של מצה.

אם כך, עולה תמיהה חזקה על המרכיב המרכזי ביותר בליל הסדר - המצה עצמה: כיצד ייתכן שדווקא היא, שהיא המאכל היחיד שחיובו מן התורה, באה במספר שלוש ולא ארבע? אם כבר מחפשים סמל לארבע לשונות הגאולה, הרי המצה היא המועמדת הטבעית - הרבה יותר מארבע כוסות יין שהן רק מדרבנן.

בפשטות, למספר שלוש במצה יש כמה הסברים מפורסמים: שלוש כנגד שלושת האבות או כנגד כהן לוי וישראל. אבל יש טעם נוסף שנוגע בשורש הגדול של הלילה הזה כולו.

להעלים הטובות

נתחיל מיסוד אחד שבלעדיו אי אפשר להבין את ליל הסדר. הרא"ש כותב באורחות חיים משפט קצר ונוקב: "דרך הבריות להעלים הטובות ולגלות הרעות". זו לא סתם אמירה - זו אבחנה מדויקת של הטבע האנושי. המוח שלנו בנוי לזהות בעיות, כי בעיות דורשות פתרון. כשעשרה מזגנים פועלים כסדרם בבית הכנסת ואחד מתקלקל, אף אחד לא יגיד "איזה כיף, עשרה מזגנים עובדים". כולם ידברו רק על האחד שלא עובד, כי הוא זה שדורש תשומת לב. התוצאה היא שהטוב נתפס כמובן מאליו ונעלם מן התודעה, בעוד הרע מתנפח הרבה מעבר לגודלו האמיתי.

מחקרים מודרניים מכנים את זה "הטיית השלילה" ומראים שנדרשים כחמישה אירועים חיוביים כדי לאזן אירוע שלילי אחד. המשמעות של זה היא, שאדם יכול לחיות חיים מלאים בניסים שמלווים אותו יום יום - ובכלל לא להבחין בהם. הוא ישקע בתלונות על מה שחסר, על מה שכואב, על מה שלא הלך כמתוכנן, ולא יעצור לרגע לראות כמה טוב מקיף אותו.

סדר שכולו תודה

כאן מגיע התפקיד הגדול של ליל הסדר: הלילה הזה כולו תודה. לא תודה כמילה נחמדה שזורקים ברגע של נימוס, אלא מהפכה של ממש בתודעה - היפוך מוחלט של הטיית השלילה. המהר"ל מפרגא שואל שאלה יפה: למה קוראים לזה "ליל הסדר"? מי שנכנס לבית בליל פסח רואה הכול חוץ מסדר - ילדים מטפסים

שאלות לדיון משפחתי

שאלות לילדים:

1. על מה הכי קל לכם להגיד תודה? על מה הכי קשה?
2. למה כשקורה דבר אחד רע ביום, הוא "מקלקל" את כל היום?
3. אם הייתם צריכים לבחור דבר אחד מהשנה הזו להגיד עליו תודה - מה הייתם בוחרים?
4. נס זה רק דבר ענקי כמו קריעת ים סוף, או שיש גם ניסים קטנים? תנו דוגמה.
5. מה אפשר לעשות כל יום כדי לזכור להגיד תודה, לא רק בליל הסדר?

שאלות לבוגרים:

1. מתי עצרתם באמצע יום רגיל והבנתם שקורה לכם משהו טוב, שלא שמתם לב אליו?
2. אנחנו חיים בתקופה של ניסים גלויים, איך מודים?
3. למה אנשים מתרגלים לטוב? מה גורם לנס של אתמול להפוך ל"מובן מאליו" של היום?
4. האם אפשר ללמד מישהו לראות השגחה, או שזה דבר שאדם צריך לגלות לבד?
5. מה לדעתכם ה"שלילה" הכי שולטת בתודעה הציבורית היום, ואיך אפשר לאזן אותה?

סיפור לשבת

הופיעו החדשות האקטואליות לאותו יום - 1 לינואר 2000. ובעמוד השער השלישי, פורסמו הכותרות העתידיות שיעסיקו את העולם בעוד מאה שנה. היו שם נושאים בדיוניים, כמו השליטה הטכנולוגית במזג האוויר, דיון מעמיק האם לרובוטים יש זכות הצבעה בבחירות, ומודעת "ברוכים הבאים למדינה ה-51 של ארצות הברית: קובה!".

בתחתית העמוד, בצד שמאל, הופיעה מסגרת מלבנית קטנה: "זמן הדלקת נרות לנשים ובנות יהודיות באזור ניו יורק, היום יום שישי, 1 לינואר 2100, בשעה 4:39pm".

גברת שטרנברג הייתה המומה. היא כבר שנים לא עומדת בקשר עם מחלקת המודעות של הניו יורק טיימס ומי שילם על המשבצת הזו? ולמה המודעה נכנסה בעמוד השער הבדיוני של עוד מאה שנה ולא בעמוד השער של היום הזה? מר גרוס פנה אל אנשי העיתון והם השיבו: "ערכנו דיונים ממושכים אודות הנושאים העתידיים שיעסיקו את העולם עוד מאה שנה. לא הצלחנו להגיע להסכמה כי לך תנחש כמה יתקדם העולם במאה שנה. רעיונות עלו וירדו, כל עורך הציע כיוון אחר, אבל על נושא אחד הייתה תמימות דעים: גם בעוד מאה שנה, נשים ובנות יהודיות ידליקו נרות שבת...".

הגברת אסתר שטרנברג, עומדת בראש אגף "מבצע נרות שבת" מטעם נשי חב"ד בניו יורק. אחרי הסתלקות הרבנית חיה מושקא שניאורסון ע"ה, היא נקראה להתייצב בפני הרבי. הרבי העניק לה 470 דולר, כמניין אותיות השמות "חיה מושקא" והרעיף ברכות על העוסקות במבצע נש"ק.

גברת שטרנברג החזיקה את התרומה של הרבי והחליטה לחשוב מחוץ לקופסה. היא שכרה משבצת קטנה בתחתית עמוד השער של העיתון החשוב "ניו יורק טיימס" ומדי שבוע הייתה מפרסמת את הטקסט הבא: "נשים ובנות יהודיות מדליקות נרות שבת, לא יאוחר משעה ... למידע נוסף חייגו לטלפון ...". כך נהגה מדי ערב שבת במשך עשר שנים רצופות, עד שעלות המודעה הלכה ותפחה והיא לא הייתה מסוגלת לעמוד בה.

הגיע הראשון לראשון 2000, תחילת המילניום. השנה החלה בשבת קודש ובמוצאי השבת היא מקבלת טלפון מופתע ממר גרוס, שהיה איש הפרסום שלהם: "ראית את השער של הניו יורק טיימס היום?! לכי מהר לראות". העיתון יצא במהדורת מילניום מיוחדת, שנפרשה על שלושה עמודי שער. עמוד השער הראשון, שיחזר את הכותרות שהעסיקו את העולם מאה שנה לפני כן, ב-1 לינואר 1900. בעמוד השער השני